

КОНСТИТУЦІЯ (ОСНОВНИЙ ЗАКОН) УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ

ПРЕАМБУЛА

Велика Жовтнева соціалістична революція, здійснена робітниками і селянами Росії під керівництвом Комуністичної партії на чолі з В.І.Ленінін, повалила владу капіталістів і поміщиків, встановила диктатуру пролетаріату і створила Радянську державу — основне знаряддя захисту революційних завоювань, будівництва соціалізму і комунізму. Радянська влада звільнила народи Росії від соціального і національного гноблення, гарантувала їм рівність і право на вільне самовизначення.

В результаті творчої діяльності трудящих, керованих Комуністичною партією, у нашій країні побудоване розвинуте соціалістичне суспільство — суспільство справжньої свободи людей праці, в якому створені могутні продуктивні сили, утвердились зрілі соціалістичні суспільні відносини, неухильно підвищуються добробут і культура народу, зміцнюється непорушний союз робітничого класу, колгоспного селянства і народної інтелігенції, склалася нова історична спільність людей — радянський народ. Завдяки послідовному проведенню ленінської національної політики і побудові соціалізму в СРСР вперше в історії успішно розв'язане національне питання.

Великий Жовтень ознаменував керівний поворот і в долі українського народу. Ставши на шлях соціалістичної революції, робітники і селяни України при братерській допомозі російського пролетаріату повалили експлуататорський лад, розгромили буржуазно-націоналістичну контрреволюцію, вперше в історії створили свою державу — Українську Радянську Соціалістичну Республіку.

Об'єднання братніх радянських республік в єдину союзу державу — Союз Радянських Соціалістичних Республік примножило сили і можливості народів нашої країни у здійсненні корінних соціально-економічних перетворень, в захисті великих завоювань соціалізму. Перед трудящими України відкрився простір для бурхливого прогресу в усіх галузях суспільного життя, для небувалого піднесення економіки і розквіту культури. Український народ возз'єднався в єдиній Радянській соціалістичній державі.

Українська Радянська Соціалістична Республіка — рівноправна республіка у складі Союзу Радянських Соціалістичних Республік, який уособлює державну єдність радянського народу, згуртовує всі нації і народності з метою спільного будівництва комунізму.

Народ Української Радянської Соціалістичної Республіки:

— керуючись ідеями наукового комунізму,

— усвідомлюючи себе невід'ємною частиною всього радянського народу,

— зберігаючи наступність конституційного розвитку нашої країни, ідей і принципів Конституції Української РСР 1919 року, Конституції Української РСР 1929 року і Конституції Української РСР 1937 року і відповідно до Конституції (Основного Закону) Союзу Радянських Соціалістичних Республік 1977 року, яка закріпила права, свободи і обов'язки громадян, принципи організації і цілі соціалістичної загальнонародної держави,

приймає і проголошує цю Конституцію.

I. ОСНОВИ СУСПІЛЬНОГО ЛАДУ І ПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Глава 1 Політична система

Стаття 1. Українська Радянська Соціалістична Республіка є соціалістична загальнонародна держава, яка виражає волю й інтереси робітників, селян та інтелігенції, трудящих республіки всіх національностей.

Стаття 2. Вся влада в Українській РСР належить народіві.

Народ здійснює державну владу через Ради народних депутатів, які становлять політичну основу Української РСР.

Всі інші державні органи підконтрольні і підзвітні Радам народних депутатів.

Стаття 3. Організація і діяльність Радянської держави будуються відповідно до принципу демократичного централізму: виборності всіх органів державної влади знизу доверху, підзвітності їх народіві, обов'язковості рішень вищестоящих органів для нижчестоящих. Демократичний централізм поєднує єдине керівництво з ініціативою і творчою активністю на місцях, з відповідальністю кожного державного органу і службової особи за доручену справу.

Стаття 4. Радянська держава, всі її органи діють на основі соціалістичної законності, забезпечують охорону правопорядку, інтересів суспільства, прав і свобод громадян.

Державні і громадські організації, службові особи зобов'язані додержувати Конституції СРСР, Конституції Української РСР і радянських законів.

Стаття 5. Найважливіші питання державного життя виносяться на всенародне обговорення, а також ставляться на всенародне голосування (референдум).

Стаття 6. Керівною і спрямовуючою силою радянського суспільства, ядром його політичної системи, державних і громадських організацій є Комуністична партія Радянського Союзу. КПРС існує для народу і служить народіві.

Озброєна марксистсько-ленінським ученням, Комуністична партія визначає генеральну перспективу розвитку суспільства, лінію внутрішньої і зовнішньої політики СРСР, керує великою творчою діяльністю радянського народу, надає планомірного, науково обґрунтованого характеру його боротьби за перемогу комунізму.

Всі партійні організації діють у рамках Конституції СРСР.

Стаття 7. Професійні спілки, Всесоюзна Ленінська Комуністична Спілка Молоді, кооперативні та інші громадські організації відповідно до своїх статутних завдань беруть участь в управлінні державними і громадськими справами, у вирішенні політичних, господарських і соціально-культурних питань.

Стаття 8. Трудові колективи беруть участь в обговоренні і вирішенні державних і громадських справ, у плануванні виробництва і соціального розвитку, в підготовці і розстановці кадрів, в обговоренні і вирішенні питань управління підприємствами й установами, поліпшення умов праці і побуту, використання коштів, призначених для розвитку виробництва, а також на соціально-культурні заходи і матеріальне заохочення.

Трудові колективи розвивають соціалістичне змагання, сприяють поширенню передових методів роботи, зміцненню трудової дисципліни, виховують своїх членів у дусі комуністичної моралі, дбають про підвищення їх політичної свідомості, культури і професійної кваліфікації.

Стаття 9. Основним напрямом розвитку політичної системи радянського суспільства є даліше розгортання соціалістичної демократії: дедалі ширша участь громадян в управлінні справами держави і суспільства, вдосконалення державного апарату, підвищення активності громадських організацій, посилення народного контролю, зміцнення правової основи державного і суспільного життя, розширення гласності, постійне врахування громадської думки.

Глава 2 Економічна система

Стаття 10. Основу економічної системи Української РСР становить соціалістична власність на засоби виробництва у формі державної (загальнонародної) і колгоспно-кооперативної власності.

Соціалістичною власністю є також майно профспілкових та інших громадських організацій, необхідне їм для здійснення статутних завдань.

Держава охороняє соціалістичну власність і створює умови для її примноження.

Ніхто не має права використовувати соціалістичну власність з метою особистої наживи та в інших корисливих цілях.

Стаття 11. Державна власність — спільне надбання всього радянського народу, основна форма соціалістичної власності.

У виключній власності держави є: земля, її надра, води, ліси. Державі належать основні засоби виробництва в промисловості, будівництві і сільському господарстві, засоби транспорту і зв'язку, банки, майно організованих державою торговельних, комунальних та інших підприємств, основний міський житловий фонд, а також інше майно, необхідне для здійснення завдань держави.

Стаття 12. Власністю колгоспів та інших кооперативних організацій, їх об'єднань є засоби виробництва та інше майно, необхідне їм для здійснення статутних завдань.

Земля, яку займають колгоспи, закріплюється за ними в безплатне і безстрокове користування.

Держава сприяє розвитку колгоспно-кооперативної власності та її зближенню з державною.

Колгоспи, як і інші землекористувачі, повинні ефективно використовувати землю, бережно ставитися до неї, підвищувати її родючість.

Стаття 13. Основу особистої власності громадян Української РСР становлять трудові доходи. В особистій власності можуть бути предмети вжитку, особистого споживання, комфорту і підсобного домашнього господарства, жилий будинок і трудові заощадження. Особиста власність громадян і право її спадкоємства охороняються державою.

У користуванні громадян можуть бути ділянки землі, які надаються в установленому законом порядку для ведення підсобного господарства (включаючи тримання худоби і птиці), садівництва та городництва, а також для індивідуального житлового будівництва. Громадяни зобов'язані раціонально використовувати надані їм земельні ділянки. Держава і колгоспи сприяють громадянам у веденні підсобного господарства.

Майно, що є в особистій власності або в користуванні громадян, не повинно служити для одержання нетрудових доходів, використовуватись на шкоду інтересам суспільства.

Стаття 14. Джерелом зростання суспільного багатства, добробуту народу і кожної радянської людини є вільна від експлуатації праця радянських людей.

Відповідно до принципу соціалізму «Від кожного — за здібностями, кожному — за працею» держава здійснює контроль за мірою праці і споживання. Вона визначає розмір податку на доходи, які підлягають оподаткуванню.

Суспільне корисна праця та її результати визначають становище людини в суспільстві. Держава, поєднуючи матеріальні і моральні стимули, заохочуючи новаторство, творче ставлення до роботи, сприяє перетворенню праці в першу життєву потребу кожної радянської людини.

Стаття 15. Найвища мета суспільного виробництва при соціалізмі — найповніше задоволення зростаючих матеріальних і духовних потреб людей.

Спираючись на творчу активність трудящих, соціалістичне змагання, досягнення науково-технічного прогресу, вдосконалюючи форми і методи керівництва економікою, держава забезпечує зростання продуктивності праці, підвищення ефективності виробництва і якості роботи, динамічний, планомірний і пропорційний розвиток народного господарства.

Стаття 16. Економіка Української РСР є складовою частиною єдиного народногосподарського комплексу, що охоплює всі ланки суспільного виробництва, розподілу і обміну на території СРСР.

Керівництво економікою здійснюється на основі державних планів економічного і соціального розвитку, з урахуванням галузевого і територіального принципів, при поєднанні централізованого управління з господарською самостійністю й ініціативою підприємств, об'єднань та інших організацій. При цьому активно використовуються господарський розрахунок, прибуток, собівартість, інші економічні підйоми і стимули.

Стаття 17. В Українській РСР відповідно до закону допускаються індивідуальна трудова діяльність у сфері кустарно-ремісничих промислів, сільського господарства, побутового обслуговування населення, а також інші види діяльності, що ґрунтуються виключно на особистій праці громадян і членів їх сімей. Держава регулює індивідуальну трудову діяльність, забезпечуючи її використання в інтересах суспільства.

Стаття 18. В інтересах нинішнього і майбутніх поколінь в Українській РСР здійснюються необхідні заходи для охорони і науково обґрунтованого, раціонального використання землі та її надр, водних ресурсів, рослинного і тваринного світу, для збереження в чистоті повітря і води, забезпечення відтворення природних багатств і поліпшення середовища, яке оточує людину.

Глава 3 Соціальний розвиток і культура

Стаття 19. Соціальну основу Української РСР становить непорушний союз робітників, селян та інтелігенції.

Держава сприяє посиленню соціальної однорідності суспільства — стиранню класових відмінностей, істотних відмінностей між містом і селом, розумовою і фізичною працею, всебічному розвитку та зближенню всіх націй і народностей СРСР.

Стаття 20. Відповідно до комуністичного ідеалу «Вільний розвиток кожного є умова вільного розвитку всіх» держава ставить собі за мету розширення реальних можливостей для застосування громадянами своїх творчих сил, здібностей і обдаровань, для всебічного розвитку особи.

Стаття 21. Держава дбає про поліпшення умов і охорону праці, її наукову організацію, про скорочення, а надалі і повне витіснення важкої фізичної праці на основі комплексної механізації і автоматизації виробничих процесів у всіх галузях народного господарства.

Стаття 22. В Українській РСР послідовно втілюється в життя програма перетворення сільськогосподарської праці в різновид індустріальної; розширення в сільській місцевості мережі закладів народної освіти, культури, охорони здоров'я, торгівлі і громадського харчування, побутового обслуговування і комунального господарства; перетворення сіл у благоустроєні селища.

Стаття 23. На основі зростання продуктивності праці держава неухильно здійснює курс на підвищення рівня оплати праці, реальних доходів трудящих.

З метою повнішого задоволення потреб радянських людей створюються суспільні фонди споживання. Держава за широкою участю громадських організацій і трудових колективів забезпечує зростання і справедливий розподіл цих фондів.

Стаття 24. В Українській РСР діють і розвиваються державні системи охорони здоров'я, соціального забезпечення, торгівлі і громадського харчування, побутового обслуговування і комунального господарства.

Держава заохочує діяльність кооперативних та інших громадських організацій у всіх галузях обслуговування населення. Вона сприяє розвитку масової фізичної культури і спорту.

Стаття 25. В Українській РСР існує і вдосконалюється єдина система народної освіти, яка забезпечує загальноосвітню і професійну підготовку громадян, служить комуністичному вихованню, духовному і фізичному розвитку молоді, готує її до праці і громадської діяльності.

Стаття 26. Відповідно до потреб суспільства держава забезпечує планомірний розвиток науки і підготовку наукових кадрів, організовує впровадження результатів наукових досліджень у народне господарство та інші сфери життя.

Стаття 27. Держава дбає про охорону, примноження і широке використання духовних цінностей для морального й естетичного виховання радянських людей, підвищення їх культурного рівня.

В Українській РСР всемірно заохочується розвиток професіонального мистецтва і народної художньої творчості.

Глава 4 Зовнішньополітична діяльність і захист соціалістичної Вітчизни

Стаття 28. Українська РСР у зовнішньополітичній діяльності керується цілями, завданнями та принципами зовнішньої політики, визначеними Конституцією РСР.

В Українській РСР пропаганда війни забороняється.

Стаття 29. Відповідно до Конституції РСР захист соціалістичної Вітчизни належить до найважливіших функцій держави і є справою всього народу.

З метою захисту соціалістичних завоювань, мирної праці радянського народу, суверенітету і територіальної цілісності держави створено Збройні Сили СРСР і встановлено загальний військовий обов'язок.

Обов'язок Збройних Сил СРСР перед народом — надійно захищати соціалістичну Вітчизну, бути в постійній бойовій готовності, яка гарантує негайну відсіч будь-якому агресорові.

Стаття 30. Українська РСР бере участь у забезпеченні безпеки та обороноздатності країни, оснащенні Збройних Сил СРСР усім необхідним.

Обов'язки державних органів, громадських організацій, службових осіб і громадян щодо забезпечення безпеки країни та зміцнення її обороноздатності визначаються законодавством Союзу РСР.

II. ДЕРЖАВА І ОСОБА

Глава 5 Громадянство Української РСР. Рівноправність громадян

Стаття 31. Відповідно до встановленого в СРСР єдиного союзного громадянства кожний громадянин Української РСР є громадянином СРСР.

Підстави і порядок набуття і втрати радянського громадянства визначаються Законом про громадянство СРСР.

Громадяни інших союзних республік користуються на території Української РСР однаковими правами з громадянами Української РСР.

Громадяни Української РСР за кордоном користуються захистом і покровительством Радянської держави.

Стаття 32. Громадяни Української РСР є рівними перед законом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, мови, ставлення до релігії, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин.

Рівноправність громадян Української РСР забезпечується в усіх галузях економічного, політичного, соціального і культурного життя.

Стаття 33. Жінка і чоловік мають в Українській РСР рівні права.

Здійснення цих прав забезпечується наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у здобутті освіти і професійної підготовки, у праці, винагороді за неї і просуванні по роботі, у громадсько-політичній і культурній діяльності, а також спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок: створення умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства та дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям, поступове скорочення робочого часу жінок, які мають малолітніх дітей.

Стаття 34. Громадяни Української РСР різних рас і національностей мають рівні права.

Здійснення цих прав забезпечується політикою всебічного розвитку і зближення всіх націй і народностей СРСР, вихованням громадян у дусі радянського патріотизму і соціалістичного інтернаціоналізму, можливістю користуватися рідною мовою та мовами інших народів СРСР.

Будь-яке пряме чи непряме обмеження прав, встановлення прямих чи непрямих переваг громадян за расовими і національними ознаками, так само як і всяка проповідь расової або національної винятковості, ворожнечі або зневаги — караються за законом.

Стаття 35. Іноземним громадянам і особам без громадянства в Українській РСР гарантуються передбачені законом права і свободи, в тому числі право на звернення до суду та інших державних органів для захисту належних їм особистих, майнових, сімейних та інших прав.

Іноземні громадяни та особи без громадянства, які перебувають на території Української РСР, зобов'язані поважати Конституцію СРСР, Конституцію Української РСР і додержувати радянських законів.

Стаття 36. Українська РСР надає право притулку іноземцям, яких переслідують за захист інтересів трудящих і справи миру, за участь у революційному і національно-визвольному русі, за прогресивну громадсько-політичну, наукову або іншу творчу діяльність.

Глава 6 Основні права, свободи і обов'язки громадян Української РСР

Стаття 37. Громадяни Української РСР мають усю повноту соціально-економічних, політичних та особистих прав і свобод, проголошених і гарантованих Конституцією СРСР, Конституцією Української РСР та радянськими законами. Соціалістичний лад забезпечує розширення прав і свобод, безперервне поліпшення умов життя громадян у міру виконання програм соціально-економічного і культурного розвитку.

Використання громадянами прав і свобод не повинно завдавати шкоди інтересам суспільства і держави, правам інших громадян.

Стаття 38. Громадяни Української РСР мають право на працю, — тобто на одержання гарантованої роботи з оплатою праці відповідно до її кількості та якості і не нижче встановленого державою мінімального розміру, — включаючи право на вибір професії, роду занять і роботи відповідно до покликання, здібностей, професійної підготовки, освіти та з урахуванням суспільних потреб.

Це право забезпечується соціалістичною системою господарства, неухильним зростанням продуктивних сил, безплатним професійним навчанням, підвищенням трудової кваліфікації і навчанням нових спеціальностей, розвитком систем професійної орієнтації і працевлаштування.

Стаття 39. Громадяни Української РСР мають право на відпочинок.

Це право забезпечується встановленням для робітників і службовців робочого тижня, що не перевищує 41 години, скороченим робочим днем для ряду професій і виробництв, скороченою тривалістю роботи в нічний час; наданням щорічних оплачуваних відпусток, днів щотижневого відпочинку, а також розширенням мережі культурно-освітніх і оздоровчих закладів, розвитком масового спорту, фізичної культури і туризму; створенням сприятливих можливостей для відпочинку за місцем проживання та інших умов раціонального використання вільного часу.

Тривалість робочого часу і відпочинку колгоспників регулюється колгоспами.

Стаття 40. Громадяни Української РСР мають право на охорону здоров'я.

Це право забезпечується безплатною кваліфікованою медичною допомогою, що подається державними закладами охорони здоров'я; розширенням мережі закладів для лікування і зміцнення здоров'я громадян; розвитком, вдосконаленням техніки безпеки і виробничої санітарії; проведенням широких профілактичних заходів; заходами щодо оздоровлення навколишнього середовища; особливим піклуванням про здоров'я підростаючого покоління, включаючи заборону дитячої праці, не зв'язаної з навчанням і трудовим вихованням; розгортанням наукових досліджень, спрямованих на запобігання та зниження захворюваності, на забезпечення довголітнього активного життя громадян.

Стаття 41. Громадяни Української РСР мають право на матеріальне забезпечення в старості, в разі хвороби, повної або часткової втрати працездатності, а також втрати годувальника.

Це право гарантується соціальним страхуванням робітників, службовців і колгоспників, допомогою по тимчасовій непрацездатності; виплатою за рахунок держави і колгоспів пенсій за віком, інвалідністю і в зв'язку з втратою годувальника; працевлаштуванням громадян, які частково втратили працездатність; піклуванням про громадян похилого віку і про інвалідів; іншими формами соціального забезпечення.

Стаття 42. Громадяни Української РСР мають право на житло.

Це право забезпечується розвитком і охороною державного і громадського житлового фонду, сприянням кооперативному та індивідуальному житловому будівництву, справедливим розподілом під громадським контролем жилої площі, яка надається в міру здійснення програми будівництва благоустроєних жител, а також невисокою платою за квартиру і комунальні послуги. Громадяни Української РСР повинні дбайливо ставитись до наданого їм житла.

Стаття 43. Громадяни Української РСР мають право на освіту.

Це право забезпечується безплатністю всіх видів освіти, здійсненням загальної обов'язкової середньої освіти молоді, широким розвитком професійно-технічної, середньої спеціальної та вищої освіти на основі зв'язку навчання з життям, з виробництвом; розвитком заочної і вечірньої освіти; наданням державних стипендій та пільг учням і студентам; безплатною видачею шкільних підручників; можливістю навчання в школі рідною мовою; створенням умов для самоосвіти.

Стаття 44. Громадяни Української РСР мають право на користування досягненнями культури.

Це право забезпечується загальнодоступністю цінностей вітчизняної та світової культури, які є в державних і громадських фондах; розвитком і рівномірним розміщенням культурно-освітніх закладів; розвитком телебачення і радіо, книговидавничої справи і періодичної преси, мережі безплатних бібліотек; розширенням культурного обміну з зарубіжними державами.

Стаття 45. Громадянам Української РСР відповідно до цілей комуністичного будівництва гарантується свобода наукової, технічної і художньої творчості. Вона забезпечується широким розгортанням наукових досліджень, винахідницької та раціоналізаторської діяльності, розвитком літератури і мистецтва. Держава створює необхідні для цього матеріальні умови, подає підтримку добровільним товариствам і творчим спілкам, організує впровадження вина-ходів і раціоналізаторських пропозицій у народне господарство та інші сфери життя.

Права авторів, винахідників і раціоналізаторів охороняються державою.

Стаття 46. Громадяни Української РСР мають право брати участь в управлінні державними і громадськими справами, в обговоренні і прийнятті законів та рішень загальнодержавного й місцевого значення.

Це право забезпечується можливістю обирати і бути обраними до Рад народних депутатів та інших виборних державних органів, брати участь у всенародних обговореннях і голосуваннях, у народному контролі, у роботі державних органів, громадських організацій та органів громадської самодіяльності, у зборах трудових колективів і за місцем проживання.

Стаття 47. Кожний громадянин Української РСР має право вносити в державні органи і організації пропозиції про поліпшення їх діяльності, критикувати недоліки в роботі.

Службові особи зобов'язані у встановлені строки розглядати пропозиції та заяви громадян, давати на них відповіді і вживати необхідних заходів.

Переслідування за критику забороняється. Особи, які переслідують за критику, притягаються до відповідальності.

Стаття 48. Відповідно до інтересів народу і з метою зміцнення та розвитку соціалістичного ладу громадянам Української РСР гарантуються свободи: слова, друку, зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій.

Здійснення цих політичних свобод забезпечується наданням трудящим та їх організаціям громадських будинків, вулиць і площ, широким розповсюдженням інформації, можливістю використання преси, телебачення і радіо.

Стаття 49. Відповідно до цілей комуністичного будівництва громадяни Української РСР мають право об'єднуватися в громадські організації, які сприяють розвиткові політичної активності і самодіяльності, задоволенню їх різноманітних інтересів.

Громадським організаціям гарантуються умови для успішного виконання ними своїх статутних завдань.

Стаття 50. Громадянам Української РСР гарантується свобода совісті, тобто право сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відправляти релігійні культу або вести атеїстичну пропаганду. Розпалювання ворожнечі і ненависті у зв'язку з релігійними віруваннями забороняється.

Церква в Українській РСР відокремлена від держави і школа — від церкви.

Стаття 51. Сім'я перебуває під захистом держави.

Шлюб ґрунтується на добровільній згоді жінки та чоловіка; подружжя є повністю рівноправним у сімейних відносинах.

Держава виявляє піклування про сім'ю шляхом створення і розвитку широкої мережі дитячих закладів, організації і вдосконалення служби побуту та громадського харчування, виплати допомоги в разі народження дитини, надання допомоги і пільг багатодітним сім'ям, а також інших видів допомоги сім'ї.

Стаття 52. Громадянам Української РСР гарантується недоторканність особи. Ніхто не може бути арештований інакше як на підставі судового рішення або з санкції прокурора.

Стаття 53. Громадянам Української РСР гарантується недоторканність житла. Ніхто не має права без законної підстави увійти в житло проти волі осіб, які проживають у ньому.

Стаття 54. Особисте життя громадян, таємниця листування, телефонних розмов і телеграфних повідомлень охороняються законом.

Стаття 55. Поважання особи, охорона прав і свобод громадян — обов'язок усіх державних органів, громадських організацій і службових осіб.

Громадяни Української РСР мають право на судовий захист від посягань на честь і гідність, життя і здоров'я, на особисту свободу та майно.

Стаття 56. Громадяни Української РСР мають право оскаржити дії службових осіб, державних і громадських органів. Скарги повинні бути розглянуті в порядку і в строки, встановлені законом.

Дії службових осіб, які вчинені з порушенням закону, з перевищенням повноважень і які ущемляють права громадян, можуть бути у встановленому законом порядку оскаржені до суду.

Громадяни Української РСР мають право на відшкодування втрати, заподіяної незаконними діями державних і громадських організацій, а також службових осіб при виконанні ними службових обов'язків.

Стаття 57. Здійснення прав і свобод є невіддільним від виконання громадянином своїх обов'язків.

Громадянин Української РСР зобов'язаний додержувати Конституції СРСР, Конституції Української РСР і радянських законів, поважати правила соціалістичного співжиття, з гідністю нести високе звання радянського громадянина.

Стаття 58. Обов'язок і справа честі кожного здатного до праці громадянина Української РСР — сумлінна праця в обраній ним галузі суспільно корисної діяльності, додержання трудової дисципліни. Ухилення від суспільно корисної праці є несумісним з принципами соціалістичного суспільства.

Стаття 59. Громадянин Української РСР зобов'язаний берегти і зміцнювати соціалістичну власність. Обов'язок громадянина Української РСР — боротися з розкраданням і марнотратством державного та громадського майна, дбайливо ставитись до народного добра.

Особи, які посягають на соціалістичну власність, караються за законом.

Стаття 60. Громадянин Української РСР зобов'язаний оберігати інтереси Радянської держави, сприяти зміцненню її могутності й авторитету.

Захист соціалістичної Вітчизни є священний обов'язок кожного громадянина Української РСР.

Зрада Батьківщини — найтяжчий злочин перед народом.

Стаття 61. Військова служба в рядах Збройних Сил СРСР — почесний обов'язок громадян Української РСР.

Стаття 62. Обов'язок кожного громадянина Української РСР — поважати національну гідність інших громадян, зміцнювати дружбу націй і народностей Радянської багатонаціональної держави.

Стаття 63. Громадянин Української РСР зобов'язаний поважати права і законні інтереси інших осіб, бути непримиренним до антигромадських вчинків, всемірно сприяти охороні громадського порядку.

Стаття 64. Громадяни Української РСР зобов'язані піклуватися про виховання дітей, готувати їх до суспільне корисної праці, рости гідними членами соціалістичного суспільства. Діти зобов'язані піклуватися про батьків і надавати їм допомогу.

Стаття 65. Громадяни Української РСР зобов'язані берегти природу, охороняти її багатства.

Стаття 66. Турбота про збереження історичних пам'яток та інших культурних цінностей — обов'язок громадян Української РСР.

Стаття 67. Інтернаціональний обов'язок громадянина Української РСР — сприяти розвиткові дружби і співробітництва з народами інших країн, підтриманню і зміцненню загального миру.

III. НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНИЙ І АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Глава 7 Українська РСР — союзна республіка в складі СРСР

Стаття 68. Українська Радянська Соціалістична Республіка — суверенна радянська соціалістична держава. З метою успішного будівництва комуністичного суспільства, зміцнення економічної і політичної єдності, забезпечення безпеки і оборони країни Українська Радянська Соціалістична Республіка в результаті вільного самовизначення її народу, на основі добровільності і рівноправності разом з Радянськими Соціалістичними Республіками:

Російською Радянською Федеративною Соціалістичною Республікою,

Білоруською Радянською Соціалістичною Республікою,

Узбецькою Радянською Соціалістичною Республікою,

Казахською Радянською Соціалістичною Республікою,

Грузинською Радянською Соціалістичною Республікою,

Азербайджанською Радянською Соціалістичною Республікою,

Литовською Радянською Соціалістичною Республікою,

Молдавською Радянською Соціалістичною Республікою,

Латвійською Радянською Соціалістичною Республікою,

Киргизькою Радянською Соціалістичною Республікою,

Таджицькою Радянською Соціалістичною Республікою,

Вірменською Радянською Соціалістичною Республікою,

Туркменською Радянською Соціалістичною Республікою,

Естонською Радянською Соціалістичною Республікою

— об'єдналась у Союз Радянських Соціалістичних Республік — єдину союзна багатонаціональну державу.

Виходячи з цього, Українська РСР забезпечує за Союзом РСР в особі його найвищих органів державної влади і управління права, визначені статтею 73 Конституції СРСР.

Поза межами, зазначеними в статті 73 Конституції СРСР, Українська РСР самостійно здійснює державну владу на своїй території.

Стаття 69. Українська РСР зберігає за собою право вільного виходу з СРСР.

Стаття 70. Територія Української РСР не може бути змінена без її згоди. Кордони між Українською РСР та іншими союзними республіками можуть змінюватися за взаємною угодою відповідних республік, яка підлягає затвердженню Союзом РСР.

Стаття 71. Закони СРСР є обов'язковими на території Української РСР.

Стаття 72. Віданню Української Радянської Соціалістичної Республіки в особі її найвищих органів державної влади і управління підлягають:

- 1) прийняття Конституції Української РСР, внесення до неї змін;
- 2) контроль за додержанням Конституції Української РСР;
- 3) законодавство Української РСР;
- 4) охорона державного порядку, прав і свобод громадян;
- 5) встановлення порядку організації і діяльності республіканських і місцевих органів державної влади і управління;
- 6) проведення єдиної соціально-економічної політики, керівництво економікою Української РСР; забезпечення науково-технічного прогресу і здійснення заходів щодо раціонального використання і охорони природних ресурсів;
- 7) розроблення і затвердження державних планів економічного і соціального розвитку Української РСР, затвердження звітів про їх виконання;
- 8) розроблення і затвердження державного бюджету Української РСР, затвердження звіту про його виконання; керівництво здійсненням бюджетів областей і міст республіканського підпорядкування;
- 9) встановлення відповідно до законодавства СРСР доходів, що надходять на утворення державного бюджету Української РСР;
- 10) керівництво галузями народного господарства союзо-республіканського підпорядкування, об'єднаннями і підприємствами республіканського підпорядкування;
- 11) керівництво житловим і комунальним господарством, торгівлею і громадським харчуванням, побутовим обслуговуванням населення, житловим будівництвом і благоустроєм міст та інших населених пунктів, шляховим будівництвом і транспортом;
- 12) встановлення порядку користування землею, надрами, водами, лісами; охорона навколишнього середовища;

13) керівництво народною освітою, культурними і науковими організаціями і установами в Українській РСР, охороною здоров'я, фізичною культурою і спортом, соціальним забезпеченням; охорона пам'яток історії і культури;

14) амністія і помилування громадян, засуджених судами Української РСР;

15) представництво Української РСР у міжнародних відносинах;

16) вирішення інших питань республіканського значення.

Стаття 73. Українська РСР бере участь у вирішенні питань, віднесених до відання Союзу РСР, у Верховній Раді СРСР, Президії Верховної Ради СРСР, Уряді СРСР та інших органах Союзу РСР.

Українська РСР забезпечує комплексний економічний і соціальний розвиток на своїй території, сприяє здійсненню на цій території повноважень Союзу РСР, проводить у життя рішення найвищих органів державної влади і управління СРСР.

У питаннях, що належать до її відання, Українська РСР координує і контролює діяльність підприємств, установ і організацій союзного підпорядкування.

Стаття 74. Українська РСР має право вступати у відносини з іноземними державами, укладати з ними договори і обмінюватися дипломатичними і консульськими представниками, брати участь у діяльності міжнародних організацій.

Стаття 75. Суверенні права Української РСР відповідно до Конституції СРСР охороняються Союзом РСР.

Глава 8 Адміністративно-територіальний устрій Української РСР

Стаття 76. Віданню Української Радянської Соціалістичної Республіки підлягає визначення обласного, районного поділу і вирішення інших питань адміністративно-територіального устрою республіки.

Стаття 77. В Українській Радянській Соціалістичній Республіці є області: Вінницька, Волинська, Ворошиловградська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Кримська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Ровенська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька і Чернігівська.

Містами республіканського підпорядкування в Українській РСР є Київ і Севастополь.

IV. РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНСЬКОЇ РСР І ПОРЯДОК ЇХ ОБРАННЯ

Глава 9 Система і принцип діяльності Рад народних депутатів

Стаття 78. Ради народних депутатів — Верховна Рада Української РСР, обласні, районні, міські, районні в містах, селищні та сільські Ради народних депутатів — становлять єдину систему органів державної влади.

Стаття 79. Строк повноважень Верховної Ради Української РСР — п'ять років.

Строк повноважень місцевих Рад народних депутатів — два з половиною роки.

Вибори до Рад народних депутатів призначаються не пізніше як за два місяці до закінчення строку повноважень відповідних Рад.

Стаття 80. Найважливіші питання, віднесені до відання відповідних Рад народних депутатів, розглядаються і вирішуються на їх сесіях.

Ради народних депутатів обирають постійні комісії, створюють виконавчі і розпорядчі, а також інші підзвітні їм органи.

Стаття 81. Ради народних депутатів утворюють органи народного контролю, який поєднує державний контроль з громадським контролем трудящих на підприємствах, у колгоспах, установах і організаціях.

Органи народного контролю контролюють виконання державних планів і завдань; ведуть боротьбу з порушеннями державної дисципліни, проявами місництва, відомчого підходу до справи, з безгосподарністю й марнотратством, тяганиною і бюрократизмом; сприяють удосконаленню роботи державного апарату.

Стаття 82. Ради народних депутатів безпосередньо і через створювані ними органи керують усіма галузями державного, господарського і соціально-культурного будівництва, приймають рішення, забезпечують їх виконання, здійснюють контроль за проведенням рішень у життя.

Стаття 83. Діяльність Рад народних депутатів будується на основі колективного, вільного, ділового обговорення і вирішення питань, гласності, регулярної звітності виконавчих і розпорядчих органів, інших створюваних Радами органів перед Радами та населенням, широкого залучення громадян до участі в їх роботі.

Ради народних депутатів і створювані ними органи систематично інформують населення про свою роботу і прийняті рішення.

Глава 10 Виборча система

Стаття 84. Вибори депутатів до всіх Рад народних депутатів проводяться на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні.

Стаття 85. Вибори депутатів є загальними: всі громадяни Української РСР, які досягли 18 років, мають право обирати та бути обраними, за винятком осіб, визнаних у встановленому законом порядку божевільними.

Стаття 86. Вибори депутатів є рівними: кожний виборець має один голос; усі виборці беруть участь у виборах на рівних засадах.

Стаття 87. Вибори депутатів є прямими: депутати всіх Рад народних депутатів обираються громадянами безпосередньо.

Стаття 88. Голосування під час виборів депутатів є таємним: контроль за волевиявленням виборців не допускається.

Стаття 89. Право висунання кандидатів у депутати належить організаціям Комуністичної партії Радянського Союзу, професійних спілок. Всесоюзної Ленінської Комуністичної Спілки Молоді, кооперативним та іншим громадським організаціям, трудовим колективам, а також зборам військовослужбовців по військових частинах.

Громадянам Української РСР і громадським організаціям гарантується вільне і всебічне обговорення політичних, ділових і особистих якостей кандидатів у депутати, а також право агітації на зборах, у пресі, по телебаченню, радію.

Витрати, пов'язані з проведенням виборів до Рад народних депутатів, провадяться за рахунок держави.

Стаття 90. Вибори депутатів до Рад народних депутатів проводяться по виборчих округах.

Громадянин Української РСР не може, як правило, бути обраний більш як до двох Рад народних депутатів. Проведення виборів до Рад забезпечують виборчі комісії, які утворюються з представників від громадських організацій, трудових колективів і зборів військовослужбовців по військових частинах.

Порядок проведення виборів до Рад народних депутатів визначається законами Союзу РСР і Української РСР.

Стаття 91. Виборці дають накази своїм депутатам.

Відповідні Ради народних депутатів розглядають накази виборців, враховують їх при розробленні планів економічного і соціального розвитку і складанні бюджету, організують виконання наказів та інформують громадян про їх реалізацію.

Глава 11 Народний депутат

Стаття 92. Депутати є повноважними представниками народу в Радах народних депутатів.

Беручи участь у роботі Рад, депутати вирішують питання державного, господарського і соціально-культурного будівництва, організують проведення рішень Рад у життя, здійснюють контроль за роботою державних органів, підприємств, установ і організацій.

У своїй діяльності депутат керується загальнодержавними інтересами, враховує запити населення виборчого округу, добивається втілення в життя наказів виборців.

Стаття 93. Депутат здійснює свої повноваження, не пориваючи з виробничою або службовою діяльністю.

На час сесій Ради, а також для здійснення депутатських повноважень в інших випадках, передбачених законом, депутат звільняється від виконання виробничих або службових обов'язків із збереженням середнього заробітку за місцем постійної роботи.

Стаття 94. Депутат має право запиту до відповідних державних органів і службових осіб, які зобов'язані дати відповідь на запит на сесії Ради.

Депутат має право звертатися до всіх державних і громадських органів, підприємств, установ, організацій у питаннях депутатської діяльності і брати участь у розгляді поставлених ним питань. Керівники відповідних державних і громадських органів, підприємств, установ і організацій зобов'язані невідкладно приймати депутата і розглядати його пропозиції у встановлені строки.

Стаття 95. Депутатові забезпечуються умови для безперешкодного й ефективного здійснення його прав і обов'язків.

Недоторканність депутатів, а також інші гарантії депутатської діяльності встановлюються Законом про статус депутатів та іншими законодавчими актами Союзу РСР і законодавчими актами Української РСР.

Стаття 96. Депутат зобов'язаний звітувати про свою роботу і роботу Ради перед виборцями, а також перед колективами та громадськими організаціями, які висунули його кандидатом у депутати.

Депутат, який не виправдав довір'я виборців, може бути в будь-який час відкликаний за рішенням більшості виборців у встановленому законом порядку.

V. НАЙВИЩІ ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І УПРАВЛІННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Глава 12 Верховна Рада Української РСР

Стаття 97. Найвищим органом державної влади Української РСР є Верховна Рада Української РСР. Верховна Рада Української РСР правомочна вирішувати всі питання, віднесені Конституцією СРСР і цією Конституцією до відання Української РСР.

Прийняття Конституції Української РСР, внесення до неї змін; затвердження державних планів економічного і соціального розвитку Української РСР, державного бюджету Української РСР і звітів про їх виконання; утворення підзвітних їй органів здійснюються виключно Верховною Радою Української РСР.

Закони Української РСР приймаються Верховною Радою Української РСР або народним голосуванням (референдумом), що проводиться за рішенням Верховної Ради Української РСР.

Стаття 98. Верховна Рада Української РСР обирається громадянами Української РСР у складі 650 депутатів по виборчих округах з рівною кількістю населення.

Верховна Рада Української РСР за поданням обирає нею мандатної комісії приймає рішення про визнання повноважень депутатів, а в разі порушення законодавства про вибори — про визнання виборів окремих депутатів недійсними.

Стаття 99. Верховна Рада Української РСР обирає Голову Верховної Ради і чотирьох його заступників.

Голова Верховної Ради Української РСР керує засіданнями Верховної Ради Української РСР і видає її внутрішнім розпорядком.

Стаття 100. Сесії Верховної Ради Української РСР скликаються двічі на рік. Позачергові сесії скликаються Президією Верховної Ради Української РСР з її ініціативи, а також за пропозицією не менш як третини депутатів Верховної Ради Української РСР.

Сесія Верховної Ради Української РСР складається з засідань Верховної Ради Української РСР, а також засідань постійних та інших комісій Верховної Ради Української РСР, що проводяться в період між ними.

Стаття 101. Право законодавчої ініціативи у Верховній Раді Української РСР належить Президії Верховної Ради Української РСР, Раді Міністрів Української РСР, постійним та іншим комісіям Верховної Ради Української РСР, депутатам Верховної Ради Української РСР, Верховному Суду Української РСР, Прокуророві Української РСР.

Право законодавчої ініціативи мають також громадські організації в особі їх республіканських органів.

Стаття 102. Проекти законів та інші питання, внесені на розгляд Верховної Ради Української РСР, обговорюються на її засіданнях. В разі необхідності проект закону або відповідне питання можуть бути передані для попереднього або додаткового розгляду в одну або кілька комісій.

Закони Української РСР, постанови та інші акти Верховної Ради Української РСР вважаються прийнятими, якщо за них проголосувала більшість від загальної кількості депутатів Верховної Ради Української РСР.

Проекти законів Української РСР та інші важливі питання державного життя республіки рішенням Верховної Ради Української РСР або Президії Верховної Ради Української РСР можуть бути винесені на народне обговорення.

Стаття 103. Закони Української РСР, постанови та інші акти Верховної Ради Української РСР публікуються українською і російською мовами за підписами Голови і Секретаря Президії Верховної Ради Української РСР.

Стаття 104. Депутат Верховної Ради Української РСР має право звернутися із запитом до Ради Міністрів Української РСР, до міністрів та керівників інших органів, утворюваних Верховною Радою Української РСР, а також до керівників розташованих на території Української РСР підприємств, установ і організацій союзного підпорядкування з питань, віднесених до відання Української РСР. Рада Міністрів Української РСР або службова особа, до якої звернуто запит, зобов'язані дати усну чи письмову відповідь на даній сесії Верховної Ради Української РСР.

Стаття 105. Депутат Верховної Ради Української РСР не може бути притягнутий до кримінальної відповідальності, арештований або підданий заходам адміністративного стягнення, які накладаються в судовому порядку, без згоди Верховної Ради Української РСР, а в період між її сесіями — без згоди Президії Верховної Ради Української РСР.

Стаття 106. Верховна Рада Української РСР обирає Президію Верховної Ради Української РСР — постійно діючий орган Верховної Ради Української РСР, що є підзвітним їй в усій своїй діяльності і здійснює в межах, передбачених цією Конституцією, функції найвищого органу державної влади Української РСР у період між її сесіями.

Стаття 107. Президія Верховної Ради Української РСР обирається з числа депутатів у складі Голови Президії Верховної Ради, трьох заступників Голови, Секретаря Президії і двадцяти членів Президії Верховної Ради Української РСР.

Стаття 108. Президія Верховної Ради Української РСР:

- 1) призначає вибори до Верховної Ради Української РСР і місцевих Рад народних депутатів;
- 2) скликає сесії Верховної Ради Української РСР;
- 3) координує діяльність постійних комісій Верховної Ради Української РСР;
- 4) здійснює контроль за додержанням Конституції Української РСР;
- 5) дає тлумачення законів Української РСР;
- 6) визначає порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР; встановлює і змінює межі і районний поділ областей; утворює райони і райони в містах; перетворює селища в міста; встановлює підпорядкованість міст; провадить перейменування районів, міст, районів у містах, селищ та інших населених пунктів;
- 7) здійснює керівництво діяльністю місцевих Рад народних депутатів:

- 8) скасовує постанови і розпорядження Ради Міністрів Української РСР, рішення обласних, міських (міст республіканського підпорядкування) Рад народних депутатів» у разі невідповідності їх законам;
- 9) призначає виробни до районних (міських) народних судів;
- 10) встановлює і присвоює почесні звання Української РСР; нагороджує Почесною Грамотою і Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР;
- 11) приймає до громадянства Української РСР; вирішує питання про надання притулку;
- 12) видає акти про амністію і здійснює помилування громадян, засуджених судами Української РСР;
- 13) ратифікує і денонсує міжнародні договори Української РСР;
- 14) призначає і відкликає дипломатичних представників Української РСР в іноземних державах і при міжнародних організаціях;
- 15) приймає вірчі і відкличні грамоти акредитованих при ній дипломатичних представників іноземних держав;
- 16) здійснює інші повноваження, встановлені Конституцією і законами Української РСР.

Стаття 109. Президія Верховної Ради Української РСР у період між сесіями Верховної Ради з наступним поданням на її затвердження на черговій сесії:

- 1) вносить у разі необхідності зміни до чинних законодавчих актів Української РСР;
- 2) утворює, області;
- 3) за пропозицією Ради Міністрів Української РСР утворює і ліквідує міністерства і державні комітети Української РСР;
- 4) за поданням Голови Ради Міністрів Української РСР звільняє з посади і призначає окремих осіб, які входять до складу Ради Міністрів Української РСР.

Стаття 110. Президія Верховної Ради Української РСР видає укази і приймає постанови.

Стаття 111. Після закінчення повноважень Верховної Ради Української РСР Президія Верховної Ради Української РСР зберігає свої повноваження аж до утворення новообраною Верховною Радою Української РСР нової Президії.

Новообрана Верховна Рада Української РСР скликається Президією Верховної Ради Української РСР попереднього складу не пізніше як через два місяці після виборів.

Стаття 112. Верховна Рада Української РСР обирає з числа депутатів постійні комісії для попереднього розгляду і підготовки питань, що належать до відання Верховної Ради Української РСР, а також для сприяння проведенню в життя законів Української РСР та інших рішень Верховної Ради Української РСР і її Президії, контролю за діяльністю державних органів і організацій.

Верховна Рада Української РСР створює, коли визнає за необхідне, слідчі, ревізійні та інші комісії в будь-якому питанні, віднесеному до відання Української РСР.

Всі державні і громадські органи, організації і службові особи зобов'язані виконувати вимоги комісії Верховної Ради Української РСР, подавати їм необхідні матеріали та документи.

Рекомендації комісії підлягають обов'язковому розглядові державними і громадськими органами, установами та організаціями. Про результати розгляду або про вжиті заходи повинні бути повідомлені комісії у встановлений строк.

Стаття 113. Верховна Рада Української РСР здійснює контроль за діяльністю всіх підзвітних їй державних органів.

Верховна Рада Української РСР утворює Комітет народного контролю Української РСР, який очолює систему органів народного контролю в республіці.

Стаття 114. Порядок діяльності Верховної Ради Української РСР і її органів визначається Регламентом Верховної Ради Української РСР та іншими законами Української РСР, які видаються на основі цієї Конституції.

Глава 13 Рада Міністрів Української РСР

Стаття 115. Рада Міністрів Української РСР — Уряд Української РСР — є найвищим виконавчим і розпорядчим органом державної влади Української РСР.

Стаття 116. Рада Міністрів Української РСР утворюється Верховною Радою Української РСР у складі Голови Ради Міністрів, перших заступників і заступників Голови, міністрів Української РСР, голів державних комітетів Української РСР.

За поданням Голови Ради Міністрів Української РСР Верховна Рада Української РСР може включити до складу Уряду Української РСР керівників інших органів і організацій Української РСР.

Рада Міністрів Української РСР складає свої повноваження перед новообраною Верховною Радою Української РСР на її першій сесії.

Стаття 117. Рада Міністрів Української РСР є відповідальною перед Верховною Радою Української РСР і їй підзвітною, а в період між сесіями Верховної Ради Української РСР — перед Президією Верховної Ради Української РСР, якій є підзвітною.

Рада Міністрів Української РСР регулярно звітує про свою роботу перед Верховною Радою Української РСР.

Стаття 118. Рада Міністрів Української РСР правомочна вирішувати всі питання державного управління, віднесені до відання Української РСР, оскільки вони не входять, згідно з Конституцією, до компетенції Верховної Ради Української РСР і Президії Верховної Ради Української РСР.

У межах своїх повноважень Рада Міністрів Української РСР:

- 1) забезпечує керівництво народним господарством і соціально-культурним будівництвом; розробляє і здійснює заходи щодо забезпечення зростання добробуту і культури народу, щодо розвитку науки і техніки, раціонального використання й охорони природних ресурсів; сприяє здійсненню заходів щодо зміцнення грошової і кредитної системи, щодо організації державного страхування та єдиної системи обліку і статистики; бере участь у проведенні єдиної політики цін, оплати праці, соціального забезпечення; організує управління промисловими, будівельними, сільськогосподарськими підприємствами і об'єднаннями, підприємствами транспорту і зв'язку, а також іншими організаціями й установами республіканського і місцевого підпорядкування;
- 2) розробляє і вносить у Верховну Раду Української РСР поточні і перспективні державні плани економічного і соціального розвитку Української РСР, державний бюджет Української РСР; вживає заходів щодо здійснення державних планів і бюджету республіки; подає Верховній Раді Української РСР звіти про виконання планів і виконання бюджету Української РСР;
- 3) забезпечує комплексний економічний і соціальний розвиток Української РСР, економічних районів, областей і міст республіканського підпорядкування; координує і контролює діяльність підприємств, установ і організацій союзного підпорядкування з питань, віднесених до відання Української РСР;
- 4) здійснює заходи щодо захисту інтересів держави, охорони соціалістичної власності і громадського порядку, щодо забезпечення та захисту прав і свобод громадян;
- 5) вживає заходів у межах, встановлених Конституцією СРСР, щодо забезпечення державної безпеки і обороноздатності країни;
- 6) здійснює керівництво діяльністю виконавчих комітетів місцевих Рад народних депутатів;
- 7) утворює в разі необхідності комітети, головні управління та інші відомства при Раді Міністрів Української РСР у справах господарського і соціально-культурного будівництва;
- 8) здійснює, виходячи з установленого Союзом РСР порядку, керівництво в галузі відносин Української РСР з іноземними державами та її участі в діяльності міжнародних організацій.

Стаття 119. Для вирішення питань, зв'язаних із забезпеченням керівництва народним господарством, та інших питань державного управління як постійний орган Ради Міністрів Української РСР діє Президія Ради Міністрів Української РСР у складі Голови Ради Міністрів, перших заступників і заступників Голови, а також інших членів Уряду відповідно до Закону про Раду Міністрів Української РСР.

Стаття 120. Рада Міністрів Української РСР на основі і на виконання законів СРСР та інших рішень Верховної Ради СРСР і її Президії, законів Української РСР та інших рішень Верховної Ради Української РСР і її Президії, постанов і розпоряджень Ради Міністрів СРСР видає постанови і розпорядження, організує та перевіряє їх виконання. Постанови і розпорядження Ради Міністрів Української РСР є обов'язковими до виконання на всій території Української РСР.

Стаття 121. Рада Міністрів Української РСР в межах своєї компетенції має право скасовувати рішення і розпорядження виконавчих комітетів обласних, міських (міст республіканського підпорядкування) Рад народних депутатів, акти міністерств Української РСР, державних комітетів Української РСР, інших підвідомчих їй органів.

Стаття 122. Рада Міністрів Української РСР об'єднує і спрямовує роботу союзно-республіканських і республіканських міністерств і державних комітетів Української РСР, інших підвідомчих їй органів.

Союзно-республіканські міністерства і державні комітети Української РСР керують дорученими їм галузями управління або здійснюють міжгалузеве управління, підлягаючи як Раді Міністрів Української РСР, так і відповідному союзно-республіканському міністерству або державному комітету СРСР.

Республіканські міністерства і державні комітети Української РСР керують дорученими їм галузями управління або здійснюють міжгалузеве управління, підлягаючи Раді Міністрів Української РСР.

Міністерства і державні комітети Української РСР несуть відповідальність за стан і розвиток доручених їм сфер управління; в межах своєї компетенції видають акти на основі і на виконання законів СРСР, інших рішень Верховної Ради СРСР і її Президії, законів Української РСР, інших рішень Верховної Ради Української РСР і її Президії, постанов і розпоряджень Ради Міністрів СРСР, постанов і розпоряджень Ради Міністрів Української РСР, актів відповідних міністерств і державних комітетів СРСР; організують і перевіряють їх виконання.

Стаття 123. Компетенція Ради Міністрів Української РСР і її Президії, порядок їх діяльності, відносини Ради Міністрів з іншими державними органами, а також перелік союзно-республіканських міністерств і державних комітетів Української РСР визначається на основі цієї Конституції Законом про Раду Міністрів Української РСР.

VI. МІСЦЕВІ ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ РСР

Глава 14 Місцеві Ради народних депутатів

Стаття 124. Органами державної влади в областях, районах, містах, районах у містах, селищах і селах Української РСР є обласні, районні в містах, селищні, сільські Ради народних депутатів.

Стаття 125. Місцеві Ради народних депутатів вирішують усі питання місцевого значення, виходячи із загальнодержавних інтересів та інтересів громадян, які проживають на території Ради, проводять у життя рішення вищестоящих державних органів, керують діяльністю нижчестоящих Рад народних депутатів, беруть участь в обговоренні питань республіканського й загальносоюзного значення, вносять з цих питань свої пропозиції.

Місцеві Ради народних депутатів керують на своїй території державним, господарським і соціально-культурним будівництвом; затверджують плани економічного і соціального розвитку, місцевий бюджет і звіти про їх виконання; здійснюють керівництво підпорядкованими їм державними органами, підприємствами, установами й організаціями; забезпечують додержання законів, охорону державного і громадського порядку, прав громадян; сприяють зміцненню обороноздатності країни.

Стаття 126. У межах своїх повноважень місцеві Ради народних депутатів забезпечують комплексний економічний і соціальний розвиток на їх території; здійснюють контроль за додержанням законодавства розташованими на цій території підприємствами, установами й організаціями вищестоячого підпорядкування; координують і контролюють їх діяльність у галузі землекористування, охорони природи,

будівництва, благоустрою, використання трудо-вих ресурсів, виробництва товарів народного споживання, соціально-культурного, побутового та іншого обслуговування населення.

Стаття 127. Місцеві Ради народних депутатів приймають рішення в межах повноважень, наданих їм законодавством Союзу РСР і Української РСР.

Рішення місцевих Рад є обов'язковими для виконання всіма розташованими на території Ради підприємствами, установами й організаціями, а також службовими особами і громадянами.

Стаття 128. Сесії місцевих Рад народних депутатів скликаються їх виконавчими комітетами не менш як чотири рази на рік.

Коло питань, які вирішуються виключно на сесіях, встановлюється законами про місцеві Ради народних депутатів.

Стаття 129. Місцеві Ради народних депутатів мають право скасовувати акти нижчестоящих Рад народних депутатів у разі невідповідності цих актів законодавству.

Стаття 130. Місцеві Ради народних депутатів обирають з числа депутатів постійні комісії для попереднього розгляду та підготовки питань, що належать до відання місцевих Рад, а також для сприяння проведенню в життя рішень Рад, їх виконавчих комітетів і вищестоящих органів державної влади і управління, контролю за діяльністю державних органів, підприємств, установ і організацій.

Рекомендації постійних комісій місцевих Рад підлягають обов'язковому розглядові відповідними державними і громадськими органами, підприємствами, установами та організаціями. Про результати розгляду або про вжиті заходи повинні бути повідомлені комісії у встановлений строк.

Стаття 131. Місцеві Ради народних депутатів здійснюють свою діяльність у тісному зв'язку з громадськими організаціями і трудовими колективами, виносять найважливіші питання на обговорення громадян, залучають їх до роботи постійних комісій, виконавчих комітетів та інших підзвітних Радам органів, сприяють роботі місцевих добровільних товариств, розвивають громадську самодіяльність населення.

Глава 15 Виконавчі комітети місцевих Рад народних депутатів

Стаття 132. Виконавчими і розпорядчими органами місцевих Рад народних депутатів є виконавчі комітети, що обираються ними з числа депутатів, у складі голови, заступників голови, секретаря і членів виконавчого комітету.

Виконавчі комітети не менш як один раз на рік звітують перед Радами, що їх обрали, а також на зборах трудових колективів і за місцем проживання громадян.

Стаття 133. Виконавчі комітети місцевих Рад народних депутатів є безпосередньо підзвітними як Раді, що їх обрала, так і вищестоящому виконавчому і розпорядчому органіві.

Стаття 134. Виконавчі комітети місцевих Рад народних депутатів керують державним, господарським і соціально-культурним будівництвом на території відповідних Рад на основі рішень Рад, що їх обрала, і вищестоящих органів державної влади і управління, забезпечують виконання цих рішень, здійснюють контроль за проведенням їх у життя.

Виконавчі комітети місцевих Рад народних депутатів скликають сесії Рад; координують роботу постійних комісій Рад; сприяють депутатам у здійсненні їх повноважень; організують виконання рішень Рад і вищестоящих органів державної влади та управління, також наказів виборів; керують підпорядкованими їм органами управління.

Стаття 135. Виконавчі комітети місцевих Рад народних депутатів приймають рішення і видають розпорядження в межах повноважень, наданих їм законодавством Союзу РСР і Української РСР.

Стаття 136. Виконавчі комітети місцевих Рад народних депутатів мають право скасовувати рішення і розпорядження виконавчих комітетів нижчестоящих Рад народних депутатів.

Стаття 137. Після закінчення повноважень місцевих Рад народних депутатів їх виконавчі комітети зберігають свої повноваження аж до обрання Радами народних депутатів нового скликання виконавчих комітетів.

Стаття 138. Відділи і управління виконавчих комітетів утворюються обласними, районними, міськими, районними в містах Радами народних депутатів.

Відділи і управління виконавчих комітетів Рад народних депутатів керують дорученими їм галузями управління і підпорядковуються у своїй діяльності як відповідній Раді та її виконавчому комітетові, так і вищестоящому галузевому органіві державного управління.

Перелік відділів і управлінь виконавчих комітетів місцевих Рад народних депутатів і порядок їх утворення встановлюються законодавством Союзу РСР і Української РСР.

VII. ДЕРЖАВНИЙ ПЛАН ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ РСР І ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Глава 16 Державний план економічного і соціального розвитку Української РСР

Стаття 139. Державний план економічного і соціального розвитку Української РСР є складовою частиною державного плану економічного і соціального розвитку СРСР.

Поточні і перспективні державні плани економічного і соціального розвитку Української РСР мають на меті забезпечення комплексного економічного і соціального розвитку на території республіки відповідно до основних завдань і напрямів економічного і соціального розвитку СРСР.

Стаття 140. Державні плани економічного і соціального розвитку Української РСР визначають завдання в галузі економіки і соціально-культурного будівництва, містять цільові комплексні програми, плани розвитку галузей народного господарства і економічних районів на території Української РСР, включають в себе плани економічного і соціального розвитку областей та міст республіканського підпорядкування.

Стаття 141. Державний план економічного і соціального розвитку Української РСР розробляється Радою Міністрів Української РСР, виходячи із державного плану економічного і соціального розвитку СРСР, на основі проектів планів міністерств, державних комітетів та інших органів державного управління Української РСР, місцевих Рад народних депутатів.

До державного плану економічного і соціального розвитку Української РСР включаються основні показники планів підприємств, установ і організацій союзного підпорядкування, які знаходяться на території Української РСР.

Розробка планів економічного і соціального розвитку здійснюється з урахуванням пропозицій колективів підприємств, установ і організацій, а також громадських організацій.

Стаття 142. Рада Міністрів Української РСР вносить державний план економічного і соціального розвитку Української РСР на розгляд Верховної Ради Української РСР.

Верховна Рада Української РСР по доповіді Ради Міністрів Української РСР і висновку Планово-бюджетної та інших постійних комісій Верховної Ради Української РСР обговорює і затверджує державний план економічного і соціального розвитку Української РСР.

Стаття 143. Рада Міністрів Української РСР організує виконання державного плану економічного і соціального розвитку Української РСР та вживає заходів щодо зміцнення планової дисципліни.

Стаття 144. Звіти про виконання державних планів економічного і соціального розвитку Української РСР розглядаються і затверджуються Верховною Радою Української РСР. Загальні показники виконання планів публікуються для загального відома.

Глава 17 Державний бюджет Української РСР

Стаття 145. Державний бюджет Української РСР є складовою частиною єдиного державного бюджету СРСР.

Стаття 146. Державний бюджет Української РСР об'єднує республіканський бюджет Української РСР і місцеві бюджети.

Розмежування доходів і видатків державного бюджету Української РСР між республіканським і місцевими бюджетами визначається Законом Української РСР про бюджетні права Української РСР і місцевих Рад народних депутатів.

Стаття 147. Державний бюджет Української РСР розробляється Радою Міністрів Української РСР на основі державних планів економічного і соціального розвитку Союзу СРСР і затверджується Верховною Радою Української РСР по доповіді Ради Міністрів Української РСР і висновку Планово-бюджетної та інших постійних комісій Верховної Ради Української РСР.

Стаття 148. Звіт про виконання державного бюджету Української РСР затверджується Верховною Радою Української РСР. Загальні показники виконання бюджету публікуються для загального відома.

VIII. ПРАВОСУДДЯ, АРБІТРАЖ І ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД

Глава 18 Суд і арбітраж

Стаття 149. Правосуддя в Українській РСР здійснюється тільки судом.

Судами Української РСР є Верховний Суд Української РСР, обласні суди, Київський міський суд, районні (міські) народні суди. Організація і порядок діяльності судів Української РСР визначаються законами Союзу РСР і Української РСР.

Стаття 150. Всі суди Української РСР утворюються на засадах виборності суддів і народних засідателів.

Народні судді районних (міських) народних судів обираються громадянами району (міста) на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні строком на п'ять років, Народні засідателі районних (міських) народних судів обираються на зборах громадян за місцем їх роботи або проживання відкритим голосуванням строком на два з половиною роки.

Вищестоящі суди обираються відповідними Радами народних депутатів строком на п'ять років.

Судді і народні засідателі є відповідальними перед виборцями або органами, що їх обрали, звітують перед ними й можуть бути ними відкликані у встановленому законом порядку.

Стаття 151. Верховний Суд Української РСР є найвищим судовим органом Української РСР і здійснює нагляд за судовою діяльністю судів республіки.

Верховний Суд Української РСР обирається Верховною Радою Української РСР у складі Голови, його заступників, членів і народних засідателів.

Стаття 152. Розгляд цивільних і кримінальних справ у всіх судах здійснюється колегіальне; в суді першої інстанції — з участю народних засідателів. Народні засідателі при здійсненні правосуддя користуються всіма правами судді.

Стаття 153. Суддя і народні засідателі є незалежними й підкоряються тільки законові.

Стаття 154. Правосуддя в Українській РСР здійснюється на засадах рівності громадян перед законом і судом.

Стаття 155. Розгляд справ у всіх судах є відкритим. Слухання справ у закритому засіданні суду допускається лише у випадках, встановлених законом, з додержанням при цьому всіх правил судочинства.

Стаття 156. Обвинуваченому забезпечується право на захист.

Стаття 157. Судочинство в Українській РСР провадиться українською мовою або мовою більшості населення цієї місцевості. Особам, що беруть участь у справі і не володіють мовою, якою провадиться судочинство, забезпечується право повного ознайомлення з матеріалами справи, участь у судових діях через перекладача і право виступати в суді рідною мовою.

Стаття 158. Ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні злочину, а також підданий кримінальному покаранню інакше як за вироком суду й відповідно до закону.

Стаття 159. Для подання юридичної допомоги громадянам і організаціям діють колегії адвокатів. У випадках, передбачених законодавством, юридична допомога громадянам подається безплатно.

Організація і порядок діяльності адвокатури визначаються законодавством Союзу РСР і Української РСР.

Стаття 160. У судочинстві в цивільних і кримінальних справах допускається участь представників громадських організацій і трудових колективів.

Стаття 161. Вирішення господарських спорів між підприємствами, установами й організаціями здійснюється органами державного арбітражу в межах їх компетенції.

Глава 19 Прокуратура

Стаття 162. Найвищий нагляд за точним і однаковим виконанням законів усіма міністерствами, державними комітетами ч відомствами, підприємствами, установами та організаціями, виконавчими і розпорядчими органами місцевих Рад народних депутатів, колгоспами, кооперативними та іншими громадськими організаціями, службовими особами, а також громадянами на території Української РСР здійснюється Генеральним прокурором СРСР і підлеглими йому Прокурором Української РСР і нижчестоящими прокурорами.

Стаття 163. Прокурор Української РСР і прокурори областей призначаються Генеральним прокурором СРСР. Районні та міські прокурори призначаються Прокурором Української РСР і затверджуються Генеральним прокурором СРСР.

Стаття 164. Строк повноважень Прокурора Української РСР і всіх нижчестоящих прокурорів — п'ять років.

Стаття 165. Органи прокуратури здійснюють свої повноваження незалежно від будь-яких місцевих органів, підлягаючи тільки Генеральному прокуророві СРСР.

ІХ. ГЕРБ, ПРАПОР, ГІМН І СТОЛИЦЯ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Стаття 166. Державний герб Української Радянської Соціалістичної Республіки являє собою зображення серпа і молота, розміщених на щиті у променях сонця і в обрамленні колосся, з написом на стрічці: внизу вінка — «Українська РСР», на правому витку — «Пролетарі всіх країн, єдняйтеся!». Над щитом між колоссям — п'ятикутна зірка.

Стаття 167. Державний прапор Української Радянської Соціалістичної Республіки являє собою прямокутне полотнище, яке складається з двох горизонтально розташованих кольорових смуг: верхньої — червоного кольору, яка становить дві третини ширини прапора, і нижньої — лазурного кольору, яка становить одну третину ширини прапора, з зображенням у його верхній частині, на відстані однієї третини довжини від древка, золотих серпа й молота і над ними червоної п'ятикутної зірки, обрамленої золотою каймою. Відношення ширини прапора до його довжини — 1:2.

Стаття 168. Державний гімн Української Радянської Соціалістичної Республіки затверджується Президією Верховної Ради Української РСР.

Стаття 169. Столицею Української Радянської Соціалістичної Республіки є місто Київ.

Х. ДІЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РСР І ПОРЯДОК ЇЇ ЗМІНИ

Стаття 170. Всі закони та інші акти державних органів Української РСР видаються на основі і відповідно до цієї Конституції.

Стаття 171. Зміна Конституції Української РСР провадиться рішенням Верховної Ради Української РСР, прийнятим більшістю не менш як дві третини від загальної кількості депутатів.